

Revista Unicum
Escola Superior de
Conservació i Restauració
de Béns Culturals de
Catalunya

Directora: Lúdia Balust Claverol
Consell de Redacció: M. Àngels Balliu Badia, Núria de Toro Perpiñá, Miquel Mirambell Abancó i Josep Roqué Rosell.
Revisió de textos: Miquel Mirambell Abancó.

Disseny gràfic i maquetació: Verónica Ramírez Calise i Cecilia Ramírez Calise.
Impressió: Novoprint.
Edició: ACARC (Associació Cultural en l'Àmbit de la Restauració i Conservació) de l'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya.
Administrador: Joaquim Camps Giralt.

Director de l'ESCRBCC: Xavier Figueras Nogués.

Dipòsit legal: B-16094-2002
ISSN: 1579-3613

Portada: Columnes del castell de Corbera d'Ebre.
Fotografia i muntatge: Ramon Fuguet Plaza.

Unicum és una revista oberta a totes les opinions, però no necessàriament s'identifica amb les dels seus col·laboradors. Si desitgeu col·laborar amb la revista, poseu-vos en contacte amb l'ESCRBCC.

c/ Aiguablava, 109-113
08033- Barcelona
Tf. 93 354 69 92

www.xtec.es/escrbcc
e-mail: escrbcc@centres.xtec.es

Unicum

~ N° 2 · Maig 2003 ~

SUMARI / SUMARIO

- Editorial** per Xavier Figueras Nogués director de l'ESCRBCC. 2
- Restauració / Restauración**
- J. FUGUET, M. ARTIGAU, S. FRANCH: La galeria del castell templer de Corbera d'Ebre / La galería del castillo templario de Corbera d'Ebre 4
 - J. CHINCHILLA SÁNCHEZ: El poblat neolític de la Draga: la conservació de materials arqueològics dins d'un medi lacustre / El poblado neolítico de la Draga: la conservación de materiales arqueológicos en un medio lacustre 16
 - M. ARTIGAU MIRALLES: Sistemes de presentació per a material petri / Sistemas de presentación para material pétreo 24
 - J. F. CARRASCOSA, N. FERRER, E. GALLARDO: Restauració d'una obra del Grup Gallot. La problemàtica del gran format / Restauración de una obra del grupo Gallot. Problemática del gran formato 30
- Història / Historia**
- M. MIRAMBELL ABANCÓ: El concepte de "pàtina" al llarg dels segles. Entre l'estètica i la conservació preventiva / El concepto de "pátina" a lo largo de los siglos. Entre la estética y la conservación preventiva 36
 - J. BRACONS CLAPÉS: Per una història del vandalisme a Catalunya (segles xv- xx) / Por una historia del vandalismo en Cataluña (siglos xv-xx) 44
- Didàctica / Didáctica**
- X. ALCALDE CERAVALLS: Recorrent a la tradició / Recurriendo a la tradición ... 52
 - M. QUILES, R. ROCABAYERA: Primers resultats de l'estudi de dues imatges processionals atribuïdes a Francisco Salzillo / Primeros resultados del estudio de dos imágenes procesionales atribuidas a Francisco Salzillo 60
- Formació / Formación**
- S. FRANCH PAGÈS: Pràctiques de conservació i restauració de l'ESCRBCC / Prácticas de conservación y restauración de la ESCRBCC 68
- Tècniques analítiques / Técnicas analíticas**
- A. MORER MUNT: La investigació integral de les obres d'art. A propòsit dels estudis científics de laboratori / La investigación integral de las obras de arte. A propósito de los estudios científicos de laboratorio 72
 - A. TORRENTS, N. SALVADÓ, L. MEGIAS, M. VENDRELL: Caracterització dels materials de les pintures del teginat de l'església de Sant Miquel de Montblanc / Caracterización de los materiales de las pinturas de la armadura de la iglesia de Sant Miquel de Montblanc 82
- Entrevista / Entrevista**
- A. GALÁN, M. T. PASTOR: Entrevista a Pilar Roig Picazo / Entrevista a Pilar Roig Picazo 88
- Notícies / Noticias**
- Projecte per a la creació del Col·legi Professional de Conservadors-Restauradors de Catalunya / Proyecto para la creación del Colegio Profesional de Conservadores-Restauradores de Cataluña (E. GUAL I R. BAGÁN) 96
 - Participació de l'ESCRBCC al Primer Congrés del GEIIC / Participación de la ESCRBCC en el Primer Congreso del GEIIC (M. MIRAMBELL) 97
 - Visita de l'ESCRBCC al Centre de Conservation du Livre d'Arlès / Visita de la ESCRBCC al Centre de Conservation du Livre d'Arlès (C. BIASI) 97
- Abstracts** per P. Lobatón Garratt 100
Résumés per D. Sala Fenés 102

Fa més o menys un any que sortia el primer número d'*Unicum*. Un període que pot semblar molt llarg fins a la publicació del número 2, però quan hi ha feina, el temps passa molt ràpid. La tasca en el nostre centre és molt intensa, tant per la pròpia activitat docent com per la contínua relació i col·laboració que es manté a molts nivells en l'àmbit de la conservació i la restauració. Això fa que, quan tot just la revista acaba de sortir, ja es comença a treballar en el proper número, i més quan l'objectiu és la seva millora contínua.

En aquest número tractem de consolidar la revista en la seva estructura inicial i en els seus continguts, però hem ampliat el nombre de pàgines en una quantitat aproximada que definitivament tindrà cada número ordinari.

Els continguts comencen amb una sèrie de quatre articles dedicats a la restauració. El primer recull l'estudi històric i la intervenció en unes columnes d'un edifici del Temple. Aquestes columnes amb els seus capitells, com que provenen d'una població totalment destruïda per la guerra, han passat per tota una sèrie de vicissituds abans de la seva restauració definitiva.

Destaca el tema del segon article, ja que es refereix a la particularitat i dificultat que comporten les tècniques de recuperació i intervenció en objectes orgànics procedents d'un jaciment neolític amb un sector subaquàtic. El següent article ens explica i mostra diferents sistemes de presentació aplicats a escultures restaurades amb problemes estructurals. Tanca aquesta secció una experiència d'intervenció d'una obra de gran format de document gràfic, que exposa les dificultats i les solucions per al seu tractament i la seva manipulació.

La secció d'història l'encapçala un treball molt interessant que analitza el concepte de "pàtina" al llarg de la història, amb una recopilació de dades, tipus i criteris que ajudaran a clarificar el significat de les "pàtines". El següent article fa una reflexió a la necessitat d'elaborar la història del vandalisme contra el patrimoni arquitectònic i cultural, i en presenta una aproximació referida al patrimoni català.

En l'apartat de didàctica figuren dos articles que recullen objectius, experiències i metodologies referents a activitats docents de la pròpia Escola. El primer fa una profunda reflexió a partir dels exercicis de buidat en el primer curs comú i els seus referents tradicionals com a objectius instrumentals de formació i de tècniques aplicades a la restauració. Clou aquesta secció un article que exposa una metodologia de treball fonamentada en la recerca, a partir de dues obres atribuïdes a Francisco Salzillo.

El sumari de la revista es completa amb temes corresponents a les seccions de formació, tècniques analítiques, entrevista i notícies. L'article titulat "La investigació integral de les obres d'art" és un treball de la secció de tècniques analítiques on el seu autor ens exposa que les anàlisis no destructives permeten cercar altres mètodes que contribueixin a la investigació dels mecanismes de creació de les obres d'art i la seva comprensió actual. Al mateix temps, reflexiona sobre la necessitat actual de la integració plena dels estudis científics a la recerca artística.

Seguint la línia del número anterior, trobarem una entrevista amb un destacat professional del sector, en aquest cas, la catedràtica de restauració Pilar Roig Picazo. L'entrevista ressegueix breument el camí professional i docent de l'entrevistada. La seva preparació i la perseverança han obert nous camins en la formació dels futurs restauradors.

En la secció de notícies, veiem amb gran optimisme el projecte que han iniciat les dues associacions de restauradors existents a Catalunya. Dir que la unió fa la força, és molt més que una frase. Creiem que és un fet real quan les voluntats segueixen un mateix camí.

Fa massa anys que els conservadors-restauradors cerquen per separat solucions als seus problemes formatius i professionals, cosa que, en moltes ocasions, els manté separats dels òrgans que poden decidir el futur de la conservació i la restauració.

Els moments actuals poden ser crucials per a la professió i s'estan obrint moltes expectatives. Per un costat, és l'hora d'intentar aconseguir un col·legi professional fort, que no separi sinó que aglutini tots els autèntics conservadors-restauradors de l'Estat. D'altra banda, tal com s'apuntava a l'últim Congrés del Grup Espanyol de l'IIC celebrat a València, s'ha de defensar des de tots els sectors implicats la titulació única i amb el màxim nivell acadèmic.

Xavier Figueras Nogués
Director de l'ESCRBCC